

Tekijänoikeus

suojaa luovaa työtä

Luemme lehtiä ja kirjoja, katselemme televisiota ja videoita, käymme elokuvissa, teatterissa ja näyttelyissä, kuuntelemme musiikkia, käytämme tietokonetta ja CD-rom-levyille tallennettuja tuotteita. Tietoverkkojen välityksellä pääsemme maanosasta toiseen tutkimaan erilaisia luovan työn tuotteita. Jokapäiväisiä asioita ja tapahtumia. Aina emme ehkä tule ajatelleeksi, että näiden aineistojen tekijöillä on oikeuksia – **TEKIJÄNOIKEUKSIA**.

Ihmisten luova työ mahdollistaa sen, että voimme nauttia näistä tuotteista: teoksista ja tapahtumista. Tekijänoikeus suojaa luovaa työtä ja sen tekijöitä. Osaltaan se varmistaa luovuuden jatkumisen ja tekijöiden toimeentulon.

Tämä julkaisu esittelee lyhyesti tärkeimmät tekijänoikeuteen liittyvät asiat. Lisätietoja antavat esitteen lopussa mainitut järjestöt ja viranomaiset. Tämä tietopaketti auttaa sinua välttämään tekijänoikeuslain rikkomisen.

1. *Miten tekijänoikeus syntyy*

Tekijänoikeus syntyy, kun teos tehdään. Suoja alkaa heti teoksen luomishetkestä suoraan lain nojalla. Mitään muodollisuuksia, esim. rekisteröintiä tai ©-merkin käyttöä ei edellytetä. Suositeltavaa on kuitenkin merkitä teokseen tekijän nimi ja myös julkaisemisvuosi. Lain mukaan tekijänä pidetään sitä, jonka nimi ilmoitetaan teoksen yhteydessä, jollei toisin näytetä.

2. *Mikä on teos*

Teos on itsenäinen ja omaperäinen tekijänsä henkisen luomistyön tulos. Tekijänoikeuslaissa on esimerkinomainen luettelo teoksista.

Teoksia voivat olla mm. sävellykset, kirjalliset ja suulliset esitykset, raportit ja esitteet, valokuvat, tietokoneohjelmat, tietokannat, kartat, näytelmät, elokuvat, koreografiat, piirustukset, maalaukset, rakennukset sekä taideteollisuuden ja -käsityön tuotteet.

3. *Kuka saa tekijänoikeussuojaa*

Tekijänoikeussuoja kuuluu teoksen tekijälle. Tekijänä pidetään sitä, joka on luonut teoksen. Tekijänoikeus syntyy aina luonnolliselle henkilölle. Yhteisöt ja yritykset voivat saada tekijänoikeussuojaa vain alkuperäisiltä tekijöiltä siirtyneiden oikeuksien perusteella.

Tekijänoikeuslaissa säädetään myös ns. lähioikeuksista. Tällaisia oikeuksia voi olla esittäville taiteilijoilla, äänite- ja elokuvatuottajilla, radio- ja televisioyrittäjillä, valokuvaajilla sekä luetteloiden ja tietokantojen valmistajilla.

4. *Mitä tekijänoikeuslaki suojaa*

Tekijänoikeus

Tekijänoikeus suojaa sekä koti- että ulkomaisten tekijöiden teoksia. Teoksen tulee olla omaperäinen ja itsenäinen; laadullisia vaatimuksia laki ei aseta.

Tekijänoikeussuoja on ulkomuodon suoja. Suojaa saa ilmaisumuoto, jolla tekijä on ajatuksensa ilmaissut. Suojaa eivät saa teoksen aihe, juoni, idea tai tietosisältö – ne ovat vapaasti kaikkien käytettävissä. Näin ollen esimerkiksi ideat, joille tv-formaatit perustuvat, eivät saa tekijänoikeussuojaa. Tv-formaattiin voi kuitenkin sisältyä myös tekijänoikeussuojaa saavia teoksia kuten lavasteet, musiikki ja käsikirjoitus.

Tekijänoikeus ja omistusoikeus ovat kaksi eri asiaa. Teoksen, esim. kirjan omistaminen ei tuota omistajalle tekijänoikeutta. Tekijänoikeuden siirtymisestä on sovittava erikseen.

Lähioikeudet

Tekijänoikeuslaki antaa teosten lisäksi suoja myös eräille muille aineistoille. Näitä ovat niin sanotut lähioikeuksien suojankohteet, joita nykyinen tekijänoikeuslaki tuntee seitsemän eri kategoriana.

Valokuvia suojataan tekijänoikeuslaissa kahdella eri tavalla. Omaperäinen ja itsenäinen valokuva on **VALOKUVATEOS**, jonka suoja-aika on

sama kuin muillakin teoksilla eli tekijän elinikä ja 70 vuotta hänen kuolinvuodestaan. Tavalliset ns. tekniset valokuvat nauttivat lyhyempää 50 vuoden suoja-aikaa. Itse suojan sisällön osalta teosvalokuvien ja tavallisten valokuvien suoja on yhtenäinen. Myös elokuvien ja video-ohjelmien yksittäiset ruudut saavat suojaa.

Esittäville taiteilijoilla – muusikoilla, näyttelijöillä, tanssijoilla ja muilla esittäjillä mukaan lukien kansanperinteen esittäjät – on oma oikeutensa määrätä esityksen käyttämisestä. Suojaa saavat myös äänitteiden ja kuvataallenteiden tuottajat. Siten myös yksityisten henkilöiden tuottamat harastelijavideot ovat suojattuja.

Tekijänoikeuslain luettelosuojasäännös koskee luetteloita tai vastaavia töitä, joissa on yhdisteltynä suuri määrä tietoja, sekä tietokantoja, joiden valmistaminen on edellyttänyt huomattavaa taloudellista tai muuta panostusta. Esimerkkinä luettelosuojaa saavasta aineistosta voidaan mainita vaikkapa puhelinluettelot.

5. *Tekijän oikeudet*

Tekijällä on **YKSINOIKEUS** määrätä teoksensa käytöstä. Tätä yksinoikeutta rajoittavat jäljempänä selostettavat tekijänoikeuden rajoitukset. Tekijällä on teokseensa taloudellisia ja moraalisia oikeuksia. Taloudelliset oikeudet säätelevät teoksen käyttämistä vaihdannan tai muun yleisölle levittämisen kohteena. Moraaliset oikeudet suojaavat lähinnä tekijän taiteellista kunniaa.

Taloudelliset oikeudet

Tekijällä on yksinoikeus määrätä teoksestaan **VALMISTAMALLA SIITÄ KAPPALEITA** ja **SAATTAMALLA SE YLEISÖN SAATAVIIN**. Teoksen käyttämiseen tarvitaan pääsääntöisesti aina tekijän nimenomainen lupa. Lupansa ehdoksi tekijä voi vaatia korvauksen.

Teoskappaleen **VALMISTAMISENA PIDETÄÄN** sen valmistamista kokonaan tai osittain, suoraan tai välillisesti, tilapäisesti tai pysyvästi sekä millä keinolla ja missä muodossa tahansa. Kappaleen valmistamisena pidetään myös teoksen siirtämistä laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa.

Valmistamista on siten esimerkiksi teoksen painaminen, monistaminen, kopioiminen ja tallentaminen ääni- tai kuvanauhalle. Myös teoksen tallentaminen tietokoneen muistiin tai CD-R-levylle esim. tietoverkosta, valokopioiminen, valokuvaaminen tai käsin jäljentäminen on teoskappaleen valmistamista.

Teos **SAATETAAN YLEISÖN SAATAVIIN**, kun:

- 1) se välitetään yleisölle johtimitse tai johtimitta; tähän sisältyy myös teoksen välittäminen siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teos itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana (on demand eli tilauspalvelu);
- 2) se esitetään julkisesti esitystapahtumassa läsnä olevalle yleisölle;
- 3) sen kappale tarjotaan myytäväksi, vuokrattavaksi tai lainattavaksi taikka sitä muutoin levitetään yleisön keskuuteen; taikka
- 4) sitä näytetään julkisesti teknistä apuvälinettä käyttämättä.

Teoksia **VÄLITETÄÄN YLEISÖLLE** esim. silloin, kun niitä lähetetään radiossa tai televisiossa. Teosten välittämistä tapahtuu myös silloin, kun teoksia välitetään esim. Internetissä tai vaikkapa langattomasti matkapuhelimilla. Yleisölle välittämisestä on kyse myös silloin, kun elävä esitys välitetään mikrofonien ja kameroiden avulla johtimitse tai johtimitta yleisölle, joka ei ole läsnä esityspaikalla.

Tekijän oikeudet

Taloudelliset oikeudet

Oikeus kappaleiden valmistamiseen

- kopioimalla tietokoneen kovalevylle
- tallentamalla filmille, CD-R tai DVD-R-levylle
- painamalla kirjaan, postikorttiin tms. painotuotteeseen
- valokopioimalla
- käsin kopioimalla
- jne.

Oikeus teoksen saattamiseen yleisön saataviin

- välittämällä yleisölle johtimitse tai johtimitta
- esittämällä julkisesti esitystapahtumassa läsnä olevalle yleisölle
- levittämällä teoskappaleita myytäväksi, vuokrattavaksi tai lainattavaksi tai muulla tavoin
- näyttämällä julkisesti teknistä apuvälinettä käyttämättä

Moraaliset oikeudet

Isyysoikeus

Tekijän nimi mainittava teosta käytettäessä.

Respektioikeus

Kielto muuttaa teosta tekijän taiteellista arvoa loukkaavalla tavalla tai saattaa se yleisön saataviin tekijää loukkaavassa muodossa tai yhteydessä.

Kyseessä on teosten välittäminen myös tilanteessa, jossa tietoverkkoon kytkeytynyt yksityishenkilö sallii tietokoneellensa kopioitujen teosten käyttämisen tietoverkon välityksellä muille verkon käyttäjille. Näitä tiedostojen jakoon tarkoitettuja ohjelmia kutsutaan yleisesti P2P- tai vertaisverkko-ohjelmiksi.

Teoksen esittäminen voi tapahtua joko elävänä esityksenä tai tallenteelta. Teosten **JULKISTA ESITTÄMISTÄ** tapahtuu mm. konserteissa, teattereissa tai elokuvissa. Myös messuilla, ravintolassa, kahvilassa tai erilaisissa huvitilaisuuksissa teos voidaan esittää julkisesti. Esitykset yksityisessä piirissä, kuten perhejuhlissa, eivät ole julkisia eikä niihin tarvita tekijän suostumusta.

Teoskappaleita, eli alkuperäisiä teoksia tai niiden kopioita kuten CD-levyjä tai kirjoja, **LEVITETÄÄN YLEISÖLLE** esim. tarjoamalla niitä ostettavaksi, vuokrattavaksi tai lainattavaksi.

Teoksen näyttämisellä tarkoitetaan teoksen ulkomuodon välitöntä näyttämistä, toisin sanoen tilannetta, jossa teoksen fyysinen kappale on läsnä olevan yleisön nähtävillä ilman teknisiä apuvälineitä. **JULKISTA NÄYTTÄMISTÄ** ovat mm. taide- ja valokuvanäyttelyt. Teoksen näytteillepano liikkeen ikkunaan tai paikkaan, johon yleisöllä on pääsy, on myös julkista näyttämistä.

Moraaliset oikeudet

Moraalisilla oikeuksilla suojataan tekijäpersoonaa. Tekijän nimi tulee mainita hyvän tavan mukaisesti teosta käytettäessä. Teosta ei myöskään saa muuttaa tai saattaa yleisön saataville tekijän taiteellista arvoa loukkavalla tavalla.

Suoja-aika

Euroopan Talousalueelta eli ETA-alueelta (EU:n jäsenmaat sekä Norja, Islanti ja Liechtenstein) peräisin olevien teosten suoja-aika on tekijän elinikä sekä 70 vuotta tekijän kuolinvuoden päättymisestä. Muualta peräisin olevien teosten suoja-aika on pääsääntöisesti 50 vuotta tekijän kuolinvuoden päättymisestä. Mikäli teoksen alkuperämaassa taataan teoksille yli 50 vuoden suoja-aika tekijän kuolinvuoden päättymisestä, on niiden suoja-aika sama myös Suomessa, kuitenkin korkeintaan 70 vuotta tekijän kuolemasta.

Yhteisteosten suoja-ajat lasketaan viimeksi kuolleen tekijän kuolinvuoden päättymisestä. Elokuvateosten suoja-ajan päättymisen lasketaan viimeksi kuolleen pääohjaajan, käsikirjoittajan, vuoropuhelun kirjoittajan tai elokuvaa varten luodun musiikin säveltäjän kuolinvuodesta.

Raukeaminen

Levitysoikeuden raukeamisella tarkoitetaan oikeutta levittää (esim. myydä) edelleen hankkimansa alkuperäinen aito teoskappale. Suomen tekijänoikeuslaissa on vuoden 2006 alusta lukien siirrytty ns. kansainvälisestä raukeamisesta yhteisöraukeamiseen. Tällä tarkoitetaan sitä, että teoksen kappaleen saa aina levittää edelleen myymällä tai lainaamalla, kun teoksen kappale on ensimmäisen kerran tekijän suostumuksella myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu Euroopan talousalueella. Teosten vuokraaminen samoin kuin elokuvien ja tietokone-ohjelmien lainaaminen edellyttää kuitenkin aina tekijän lupaa.

Jos teoskappale on ensimmäistä kertaa julkaistu Euroopan talousalueen ulkopuolella, sen edelleen levittäminen Suomessa muuten kuin lainaamalla edellyttää teoksen tekijöiden ja lähioikeudenhaltijoiden suostumusta.

Muutokset levitysoikeuden raukeamista koskeissa säännöksissä eivät vaikuta yksityishenkilön mahdollisuuteen ostaa tai tuoda ulkomailta laillisesti julkaistuja teoskappaleita omaan yksityiseen käyttöönsä. Laissa on nimenomaisesti säädetty poikkeus kuluttajien hyväksi: yksityishenkilö voi myydä tai muutoin pysyvästi luovuttaa teoskappaleen myös silloin, kun luovutettava kappale on ensimmäisen kerran myyty Euroopan talousalueen ulkopuolella. Säännös mahdollistaa esim. ulkomailta tuotujen kirjojen tai elokuvien myymisen antikvariaattiin.

Lain mukaan raukeaa myös teoskappaleen näyttämisoikeus, kun teoksen kappale on tekijän suostumuksella myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu. Tällaista teoksen kappaletta saa sen jälkeen näyttää julkisesti tekijän lupaa kysymättä.

6. *Muut tekijänoikeuslaissa suojatut oikeudet – lähioikeudet*

Esittävät taiteilijat

Teoksen esitystä ei esittävän taiteilijan suostumuksetta saa tallentaa laitteelle, jolla se voidaan toisintaa. Esitystä ei myöskään saa saattaa yleisön saataviin radion tai television välityksellä taikka suoraan siirtämällä. Tallennettua esitystä ei ilman suostumusta saa kopioida tai levittää yleisölle eikä tilauspohjaisesti välittää yleisölle tietoverkossa. Äänitteille ja kuvallisille musiikkitalenteille tallennettujen esitysten välittämisestä ja julkisesta esittämisestä muusikot ja laulajat ovat oikeutettuja korvaukseen (ns. Gramex-korvaus). Kaikilla esittäville taiteilijoilla on lisäksi samat moraaliset oikeudet kuin tekijällä.

Äänitetuottajat

Äänitteen tuottajan lupa on hankittava äänitteen kopioimiseen tai sen välittämiseen yleisön keskuuteen. Äänitteen julkisesta esittämisestä ja yleisölle välittämisestä tuottajat ovat oikeutettuja korvaukseen (Gramex-korvaus).

Suoja-aika – esittävät taiteilijat ja äänitetuottajat

ETA-ALUEELLA tallennettuun esitykseen ja tuotettuun äänitteeseen liittyvien kaikkien esittävän taiteilijan ja äänitetuottajan oikeuksien suoja-aika on **50 VUOTTA** tallennusvuodesta. Jos tallenne kuitenkin julkaistaan tai julkistetaan vasta myöhemmin suoja-ajan kuluessa, on esittävän taiteilijan suoja-aika voimassa, kunnes **50 VUOTTA** on kulunut siitä vuodesta, kun tallenne ensimmäisen kerran julkaistiin tai julkistettiin. Äänitetuottajan suoja-aika puolestaan lasketaan tallennusvuoden lisäksi ensisijaisesti julkaisemisesta ja toissijaisesti muulla tavalla kuin tallenteen kappaleita levittämällä tapahtuvasta yleisön saataviin saattamisesta.

MUUALLA tallennettujen esitysten ja tuotettujen äänitteiden kopiointi- ja vuokrausoikeus ovat voimassa **50 VUOTTA** tallennus- tai julkaisuvuodesta.

Kuvatallenteiden tuottajat

Kuvatallenteen – liikkuvaa kuvaa sisältävän tallenteen – kopioimiseen tai sen välittämiseen yleisön keskuuteen samoin kuin tilauspohjaiseen yleisölle välittämiseen tarvitaan myös tuottajan lupa. Suojaa saavat ETA-alueelta peräisin olevat kuvatallenteet. Suoja-aika on **50 VUOTTA** tallennusvuodesta. Jos tallenne kuitenkin julkaistaan tai julkistetaan vasta myöhemmin suoja-ajan kuluessa, on suoja-aika voimassa, kunnes **50 VUOTTA** on kulunut siitä vuodesta, kun tallenne ensimmäisen kerran julkaistiin tai julkistettiin.

Elokuvateokseen kohdistuvat myös sen tekijöiden tekijänoikeudet. Elokuvat saavat suojaa myös tällä perusteella. Elokuviin sisältyy myös esittävien taiteilijoiden suojattuja suorituksia.

Valokuvat

Valokuvaajalla on yksinomainen oikeus määrätä valokuvasta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin. Valokuvaajan lupa tarvitaan siten, kun valokuvasta valmistetaan kopioita tai kun kuvaa vaikkapa näytetään julkisesti tai levitetään Internetissä. Valokuvaajalla on lisäksi samanlaiset moraaliset oikeudet kuin tekijällä.

VALOKUVATEOSTEN suoja-aika on tekijän elinikä sekä 70 vuotta tekijän kuolinvuoden päättymisestä. Muualta kuin ETA-alueelta peräisin olevat valokuvateokset eivät kuitenkaan saa suojaa, mikäli ne on julkistettu

ennen vuotta 1966. **TAVALLISTEN VALOKUVIEN** suoja-aika on voimassa 50 sen vuoden päättymisestä, jona kuva valmistettiin. Tällaiset valokuvat eivät saa suojaa, jos ne on julkistettu ennen vuotta 1966.

Luettelosuoja ja tietokantojen erityissuoja

Suuria tietomääriä sisältävien töiden – luettelot, taulukot, rekisterit ym. – jäljentäminen tai saattaminen yleisön saataviin edellyttää valmistajan lupaa. Myös sellaiset tietokannat, jotka eivät ole suojattuja teoksina, mutta joiden sisällön kerääminen, varmistaminen tai esittäminen on edellyttänyt huomattavaa panostusta, saavat vastaavaa suojaa. Tällaisten töiden valmistajan oikeuden suoja-aika on **15 VUOTTA** työn valmistumisvuodesta. Mikäli työ saatetaan yleisön saataviin vasta myöhemmin suoja-ajan kuluessa, 15 vuoden suoja-aika lasketan tästä tapahtumasta.

JULKAISEMINEN = teos katsotaan julkaistuksi, kun sen kappaleita on luvallisesti levitetty yleisön keskuuteen (esim. myyminen, vuokraaminen, lainaaminen).

JULKISTAMINEN = teos katsotaan julkistetuksi, kun se on luvallisesti jollakin tavalla saatettu yleisön saataviin (esim. julkinen esittäminen radiossa, televisiossa tai elokuvateatterissa taikka julkaiseminen).

7. Oikeuksien siirtyminen

Taloudelliset oikeudet ovat sopimuksin luovutettavissa. Myös suullinen sopimus on pätevä, mutta suositeltavaa on aina sopia oikeuksien luovutuksesta ja sen ehdoista kirjallisesti. Kirjalliseen sopimukseen vetoaminen on aina huomattavasti helpompaa ja näin voidaan välttää tulevaisuudessa riitoja siitä, mitä itse asiassa on sovittu.

Tekijänoikeudet eivät automaattisesti siirry työsuhteessa työnantajalle. Siirtymisen peruste ja laajuus voivat riippua esimerkiksi työsopimuksen määräyksistä, työsuhteen muista ehdoista tai työtehtävän tarkoituksesta. Poikkeuksena ovat tietokoneohjelman tekijän oikeudet, jotka siirtyvät työnantajalle ellei toisin ole sovittu.

Moraaliset oikeudet eivät normaalisti ole luovutettavissa. Ne jäävät tekijälle tai esittäväälle taiteilijalle, vaikka taloudelliset oikeudet olisikin luovutettu edelleen.

Oikeudenhaltijan kuoltua oikeudet siirtyvät perintönä hänen perillisilleen. Tekijä voi myös normaalisti testamentata oikeutensa.

8. *Käyttölupa*

Teoksen tai lähioikeuden suojan kohteen käyttämiseen tarvitaan yleensä lupa. Luvan myöntää alkuperäinen oikeudenhaltija – tekijä, valokuvaaja, esittävä taiteilija, äänite- tai elokuvatuottaja, tietokannan valmistaja jne. – tai se, jolle hän on oikeutensa siirtänyt. Monessa tapauksessa luvan voi saada järjestöltä, jolle oikeudenhaltija on antanut valtuuden puolestaan myöntää käyttölupia. Esitteen lopussa on esitetty keskeisimmät lupia myöntävät järjestöt.

9. *Mihin lupaa ei tarvita*

Tekijänoikeuslaki sisältää poikkeuksia luvanhankeimisvelvollisuuteen. Tällöin on kyse ns. tekijänoikeuden rajoituksista.

Yksityinen kopiointi

Kuluttajien kannalta merkittävin yksittäinen tekijänoikeuden rajoitus on oikeus yksityiseen kopiointiin. Julkistetusta teoksesta saa ilman oikeudenhaltijan lupaa valmistaa muutaman kappaleen yksityiseen käyttöön. Oikeuskirjallisuudessa esitetyn kannan mukaan muutamalla kappaleella tarkoitetaan yleensä 2–4 kappaletta. **YKSITYISTÄ KÄYTTÖÄ** on valmistaminen omaan yksityiseen käyttöön sekä esimerkiksi perheen ja läheisen ystäväpiiriin tarpeisiin. Kopiointi ansio- tai elinkeinotoiminnassa ei milloinkaan ole yksityistä käyttöä.

Käytettäessä teoksia tekijänoikeuden rajoitussäännösten nojalla, tulee käytettävän teoksen olla laillinen teoskappale. Näin ollen esimerkiksi tietoverkoissa luvattomasti jaossa olevan mp3-musiikkikappaleen lataaminen Internetistä tai piraattilevyn kopiointi omaan yksityiseen käyttöön on kiellettyä. Laittomasta lähteestä kopioinnin seurauksena voi olla korvausvastuu, mikäli kopioija on tiennyt tai hänen olisi pitänyt tietää, että kopioitu aineisto on saatettu yleisön saataviin luvattomasti.

TIETOKONEOHJELMIA EI SAA KOPIOIDA edes yksityistä käyttöä varten. Sama koskee digitaalisessa muodossa olevien tietokantojen digitaalista kopioimista. Laillisesti hankitusta tietokoneohjelmasta saa valmistaa käytön kannalta tarpeellisen varmuuskappaleen.

Radiossa tai televisiossa lähetetyistä ajankohtais- tai uutisohjelmiin sisältyvistä julkistetuista teoksista saa valmistaa muutaman kappaleen viranomaisen sekä elinkeinonharjoittajan ja muun henkilön ja yhteisön sisäistä lyhyen ajan kuluessa tallentamisesta tapahtuvaa **TIEDOTUSKÄYTTÖÄ VARTEN**.

Sairaaloissa, vanhainkodeissa, vankiloissa ja vastaavissa **LAITOKSISSA** saa radio- ja televisiolähetystyksiä nauhoittaa tilapäistä käyttöä varten käyttöajankohdan siirtämiseksi.

Yksityistä käyttöä tai sisäistä tiedotuskäyttöä varten tai laitoksissa valmistettuja kopioita ei saa käyttää muuhun tarkoitukseen.

Ilman oikeudenhaltijan lupaa saa suojatusta aineistosta ottaa **LAINAUKSIA** hyvän tavan mukaisesti tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa. Lähde on mainittava siteerauksen yhteydessä.

Edellä mainitut poikkeukset koskevat sekä tekijänoikeutta että lähioikeuksia.

Suoja-ajan päätyttyä teoksia, valokuvia ja muuta suojattua aineistoa saa käyttää vapaasti.

10. *Tekniset suojaukset ja oikeuksien sähköiset hallinnointitiedot*

Tekijänoikeudella suojattu aineisto on nykyisin usein digitaalisessa muodossa. Oikeuksien turvaaminen avointen tietoverkkojen ympäristössä on osoittautunut vaikeaksi. Suojatun aineiston kopiointi ja levitysmahdollisuudet Internetissä ovat käytännöllisesti katsoen rajoittamattomat. Suojataksaan ja turvataksaan oikeutensa oikeudenhaltijoilla on halutesaan oikeus ottaa käyttöön erilaisia teknisiä suojauksia. Näillä suojauksilla pyritään mm. estämään aineiston siirtyminen luvattomaan nettijakeluun. Näistä digitaalisen ajan lukoista voidaan esimerkkinä mainita musiikin ja elokuvien sähköisistä verkkokaupoista ostettuihin teoskappaleisiin liitetyt kopiointirajoitukset.

Hallinnointitietoja (DRM eli Digital Rights Management) ovat oikeudenhaltijoiden teoksiin ja muihin aineistoihin sisällyttämät tunnistetiedot esimerkiksi tiedot tekijöistä, tuottajista ja kustantajista. Hallinnointitiedot voivat lisäksi sisältää vaikkapa tiedot teoksen käyttöehdoista.

Tekijänoikeuslaki kieltää teoksen suojana olevan **TEHOKKAAN TEKNISEN TOIMENPITEEN** kiertämisen eli purkamisen. Kiertämisenä pidetään toimia, joilla käytetty tekninen suojausmenetelmä tehdään tehottomaksi tai sen toimintaan vaikutetaan siten, ettei se enää toimi. Suojaa saavat vain **TEHOKKAAT** tekniset toimenpiteet, joita ei ole mahdollista kiertää esim. vahingossa. Käytännössä tehokkaan teknisen toimenpiteen kiertäminen vaatii kiertäjältä erityisiä toimenpiteitä.

Yksityinen henkilö saa kuitenkin kiertää teknisen suojauksen saadaksesen tallenteen esim. CD-levyn tai DVD-elokuvan kuultavaksi tai nähtäväksi. Teoksesta, josta tekninen suojaus on poistettu tai kierretty ei saa valmistaa kopioita.

Teknisten suojausten kiertämistä mahdollistavien tai helpottavien välineiden valmistaminen ja maahantuonti yleisölle levittämistä varten sekä myynti ja vuokraus on kiellettyä.

Lainvastaisesta teknisen suojauksen kiertämisestä, teknisen suojauksen kiertämiskeinojen valmistamisesta ja levittämisestä sekä oikeuksien hallinnointitietojen poistamisesta tai muuttamisesta voidaan tuomita sakkoihin ja huomattavan haitan tai vahingon kyseessä ollessa enintään yhden vuoden vankeusrangaistukseen.

11. *Piraattitalenteiden maahantuonti kiellettyä*

Väärennettyjen teoskappaleiden maahantuonti myös omaan yksityiseen käyttöön on kiellettyä. Rangaistavuuden edellytyksenä on, että kuluttaja tuo maahan teoksen kappaleita, joiden hän tietää tai joita hänellä perusteltua syytä epäillä valmistetuiksi ulkomailla sellaisissa olosuhteissa, että valmistaminen Suomessa olisi ollut rangaistavaa. Vastaavalla tavalla on rangaistavaa myös väärennettyjen teoskappaleiden tuonti Suomen alueelle edelleen kolmanteen maahan kuljetettavaksi. Seuraamuksena maahantuonnista on sakkorangaistus ja törkeimmissä tapauksissa vankeutta maksimissaan kaksi vuotta.

Maahantuonnista seuraa myös tekijänoikeuslain mukainen hyvitysvastuu oikeudenhaltijoille sekä laittomien tallenteiden takavarikointi ja hävittäminen.

Piraatti-CD:stä löytyy yleensä yksi tai useampi seuraavista tuntomerkeistä, joiden perusteella niitä on syytä epäillä luvatta valmistetuiksi:

- Ei levy-yhtiön logoa
- SID-koodi tuhrittu
- Ei SID-koodia
- Heikkolaatuinen kansilehti ja kuvamateriaali, usein vain kaksiväripainatus
- Paperi kehnoa
- Promoversioita
- Lisenssi- ja tavaramerkkitiedot puutteelliset, virheelliset tai puuttuvat kokonaan
- Eroavuuksia levyn ja kansien välillä
- Kirjoitusvirheitä
- Artistin tai levyn nimi puutteellinen tai puuttuu kokonaan
- Levyllä usean artistin koko albumit
- Matala hinta
- Ei muovikoteloa
- CD:t, muovikotelot ja kansilehdet pakattu erikseen
- Kyseessä on CD-R- tai DVD-R-levy

Piraatti-DVD:stä löytyy yleensä yksi tai useampi seuraavista tuntomerkeistä, joiden perusteella niitä on syytä epäillä luvatta valmistetuiksi:

- Aluekoodi "All" tai "Kaikki"
- Heikkolaatuiset, helposti irtoavat etiketit
- Elokuvan nimi on puutteellinen tai puuttuu kokonaan levyiltä
- Julkaisuaikankohta – elokuva on yhä teattereissa
- Alue 1 -logot yhdistettynä aasialaiseen tai kyrilliseen kirjoitukseen
- Kirjoitusvirheitä
- Eroavuuksia levyn ja kansien välillä
- Kansilehdellä virheellistä tietoa muista elokuvista
- Väripainatus kehnoa / kuvat suttuisia
- Paperi heikkolaatuista
- Tekijänoikeuden haltijaa ei ole mainittu tai haltija virheellinen tai keksitty
- DVD:llä useampi kuin yksi elokuva

Lisätietoja piraattitallenteiden tunnistamisesta on Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry:n kotisivuilta; www.antipiracy.fi

12.

Tekijänoikeutta loukkaavan aineiston saannin estäminen tietoverkoissa

Suojatun aineiston luvaton levittäminen tietoverkoissa on viime vuosina muodostunut suureksi ongelmaksi oikeudenhaltijoille. Tekijänoikeuslakiin lisättiin vuoden 2006 alusta lukien uudet säännökset, jotka mahdollistavat toimenpiteet laittoman toiminnan estämiseksi. Tuomioistuimet voivat yksittäistapauksissa määrätä salassapitosäännösten estämättä Internet-palveluntarjoajan luovuttamaan oikeudenhaltijalle yhteystiedot sellaisesta teliittymästä, josta saatetaan luvatta yleisön saataviin tekijänoikeudella suojattua aineistoa.

Tiedon saatuaan oikeudenhaltijoilla on oikeus nostaa kanne loukkaajaa vastaan toiminnan lopettamiseksi. Tuomioistuin voi asettaa kiellon tehos- teeksi loukkaajalle uhkasakon.

13. *Luvaton käyttö ja seuraamukset*

Tekijänoikeudellisesti suojatun aineiston lainvastaisesta käyttämisestä seuraa hyvitysvelvollisuus ja velvollisuus korvata kaikki käytöstä aiheutunut vahinko. Hyvityksen ja korvauksen saa oikeudenhaltija. Vastoin lakia tapahtuneesta yksityisestä kopioinnista hyvitysvelvollisuus on vain silloin, kun kopioija on tiennyt tai hänen olisi pitänyt tietää, että kopioitava aineisto on saatettu yleisön saataviin vastoin tekijänoikeuslakia.

Tekijänoikeusrikkomuksesta säädetään tekijänoikeuslaissa. Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta valmistaa teoksen kappaleen tai saattaa teoksen yleisön saataviin lain vastaisesti tai rikkoo moraalisia oikeuksia, tuomitaan tekijänoikeusrikkomuksesta sakkoihin.

Törkeämmistä loukkauksista säädetään rikoslaissa. Tahallisesta ja ansiotarkoituksessa tehdystä tekijänoikeuden loukkauksesta, joka on ollut omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai vahinkoa oikeuden haltijalle, voidaan tuomita vankeutta enintään kaksi vuotta.

Tietoverkoissa tehtyjen oikeudenloukkausten osalta rikoksesta tuomitseminen ei edellytä ansiotarkoitusta vaan riittävää on, että teko on ollut omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai vahinkoa loukatun oikeuden haltijalle.

Teknisten suojausten kiertämisrikkoksesta, teknisen suojauksen kiertämiskeinorikkoksesta ja oikeuksien sähköisten hallinnointitietojen loukkausrikkoksesta voidaan tuomita sakkoon tai vankeutta enintään yksi vuosi.

Esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien tekijänoikeusyhdistys Gramex ry

Tekijänoikeusjärjestö Gramex on palveleva linkki musiikin käyttäjien ja äänitemusiikkialan välillä. Se edustaa noin 37 000 kotimaista muusikkoa, laulajaa, kapellimestaria ja äänitetuottajaa sekä palvelee yli 20 000 äänitemusiikin käyttäjää. Gramex kerää edustamilleen oikeudenomistajille korvaukset äänitteiden käytöstä sekä tukee kotimaista esittävää säveltaidetta - jotta musiikki soi huomennakin.

Pieni Roobertinkatu 16 A

00120 Helsinki

Puh: (09) 6803 400

Faksi: (09) 6803 4010

Kotisivut: www.gramex.fi

Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry

Edistää säveltäjien, sanoittajien ja musiikin kustantajien oikeuksia sekä suomalaisen luovan säveltaiteen monimuotoisuutta. Teosto toimii yhdyslenkinä musiikin tekijöiden ja käyttäjien välillä. Teosto huolehtii siitä, että musiikin käyttäjät saavat helposti luvat musiikin käyttöön ja että tekijät saavat korvaukset teostensa esittämisestä ja tallentamisesta.

Lauttasaarentie 1

00200 Helsinki

Puh: (09) 681 011

Faksi: (09) 677 134

Sähköposti: teosto@teosto.fi

Kotisivut: www.teosto.fi

Kopiosto ry

Tekijöiden, esittäjien ja kustantajien tekijänoikeusjärjestö, joka edustaa n. 50 000 suomalaista luovan työn tekijää. Se myöntää lupia painotuotteiden valokopiointiin, radio- ja televisio-ohjelmien nauhoittamiseen sekä tv-kanavien jakeluun. Perityt korvaukset Kopiosto tilittää oikeudenomistajille.

Hietaniemenkatu 2

00100 Helsinki

Puh: (09) 431 521

Faksi: (09) 431 523 77

Sähköposti: kopiosto@kopiosto.fi

Kotisivut: www.kopiosto.fi

Visuaalisen alan taiteilijoiden tekijänoikeusyhdistys Kuvasto ry

Edistää kuvataiteen teosten käyttöä mm. myöntämällä tekijänoikeuslupia kuvataiteen teosten käyttöön.

Nilsiänkatu 11-13 F

00510 Helsinki

Puh. (09) 2724 022

Faksi (09) 2727 006

Sähköposti: kuvastory@kuvastory.fi

Kotisivut: www.kuvastory.fi

AV-tuottajien tekijänoikeusyhdistys Tuotos ry

Elokuva- ja av-tuottajien tekijänoikeusyhdistys, joka edustaa yli 500 kotimaista tuotantoyhtiötä. Tuotos sopii tuottajien puolesta mm. elokuva- ja av-tallenteiden opetuskäyttöistä sekä tv-ohjelmien edelleen lähetyksestä.

Mechelininkatu 21 A 7

00100 Helsinki

Puh: (09) 440 471

Faksi: (09) 440 477

Sähköposti: tuotos@tuotos.fi

Kotisivut: www.tuotos.fi

Suomen Elokvatoimistojen Liitto ry

Elokvateatteri- ja videoelokuvan maahantuojien ja levittäjien yhdistys, joka edistää jäsentensä yleisiä ja yhteisiä etuja elokuvien levitysalalla.

Kaisaniemenkatu 3 B 29

00100 Helsinki

Puh: (09) 6877 2311 tai (09) 6877 2312

Faksi: (09) 6877 2320

Sähköposti: filmikamari@filmikamari.fi

Suomen Elokvatuottajien Keskusliitto ry

Suomalaisten elokvatuottajien keskusjärjestö, joka edistää elokvatuottajien yhteisiä tavoitteita ja valvoo keskitetysti niiden etuja ammatillisissa, taloudellisissa ja lainsäädännöllisissä kysymyksissä.

Kaisaniemenkatu 3 B 29

00100 Helsinki

Puh: (09) 6877 2311 tai (09) 6877 2312

Faksi: (09) 6877 2320

Sähköposti: filmikamari@filmikamari.fi

Suomen Muusikkojen Liitto ry

Edustaa ammattimuusikkoja kaikilta musiikin aloilta. Jäsenpalveluita mm. sopimusneuvonta ja Muusikkojen Sairauskassa.

Pieni Roobertinkatu 16 A

00120 Helsinki

Puh: (09) 6803 4070

Faksi: (09) 6803 4087

Sähköposti: sml@musicfinland.com

Kotisivut: www.musicfinland.com/sml

Suomen audiovisuaalisen alan tuottajat - SATU ry

Tv-ohjelmien, mainoselokuvien, yrityselokuvien ja elokuvien tuottajien yhdistys, joka mm. edistää parantaa tuotantoyhtiöiden toiminnan yleisiä edellytyksiä ja kehittää audiovisuaalisen alan markkinoiden rakennetta.

Fabianinkatu 4 B 14

00130 Helsinki

Puh: (09) 6840 610

Faksi: (09) 62221 860

Kotisivut: WWW.satu.fi

Suomen Ääni- ja kuvatalennetuottajat ÄKT ry

Suomessa toimivien äänite- ja musiikkivideotuottajien kattojärjestö, jonka tehtävänä on parantaa tallennetuotannon kulttuuri- ja elinkeinopoliittista asemaa ja oikeudellista suojaa sekä kehittää alan yleisiä toimintaedellytyksiä. ÄKT toimii kansainvälisen tuottajajärjestön IFPI:n (International Federation of the Phonographic Industry) kansallisenä ryhmänä Suomessa.

Yrjönkatu 3

00120 Helsinki

Puh: (09) 6803 4050

Faksi: (09) 6803 4055

Sähköposti: ifpi@ifpi.fi

Kotisivut: www.ifpi.fi

Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry

Valvoo ja ehkäisee äänitteiden, elokuva- ja pelitalenteiden laitonta valmistamista ja levittämistä sekä Internet-piratismia. TTVK toimii jäsenistönsä edustajana tiiviissä yhteistyössä poliisin ja tullin kanssa, joille annetaan asiantuntija-apua piratismiin liittyvissä rikoksissa niin koulutuksen kuin rikostutkinnankin muodossa. Antaa yleistä tekijänoikeusneuvontaa ja julkaisee tiedotusmateriaalia.

Pieni Roobertinkatu 16 A

00120 Helsinki

Puh: (09) 6803 4049

Faksi: (09) 6803 4033

Sähköposti: info@antipiracy.fi

Kotisivut: www.antipiracy.fi

Opetusministeriö

Opetusministeriön tehtäviin tekijänoikeusasioista vastaavana ministeriönä kuuluvat mm. tekijänoikeuslainsäädännön kehittäminen, oppilaitoksia ja valtionhallintoa koskevat kopiointi- ja nauhoitus sopimukset, tekijänoikeushallinnon muut tehtävät kuten hyvitysmaksun suuruuden vahvistaminen ja eräät tekijänoikeusjärjestöjen hyväksymispäätökset sekä EU-lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten valmisteluun osallistuminen. Opetusministeriössä tekijänoikeuteen liittyviä asioita hoidetaan viestintäkulttuuriyksikössä (VKY).

PL 29

00023 Valtioneuvosto

Puh: (09) 16004 (vaihde)

Faksi: (09) 160 76976 (VKY)

Kotisivut: www.minedu.fi

© Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry 2006

Graafinen suunnittelu: Kari Puikkonen / KARIPU Graphic Design studio

Kuvitus kuvat: Jii Roikonen

Painopaikka: Nykypaino 2006